

Beleidsnotitie verruiming huwelijksbeleid

Inleiding

De samenleving heeft op het terrein van huwelijksvoltrekkingen steeds meer behoefte aan een eigen invulling van de huwelijksplechtigheid. Niet alleen wil men graag een eigen inhoud van de plechtigheid, maar ook is er behoefte naar meer vrijheid in plaats en tijdstip van de huwelijksvoltrekking. Steeds meer gemeenten geven gehoor aan deze vraag om ruimte en eigen invulling en passen hun dienstverlening hierop aan.

Onze gemeente wil graag op allerlei terreinen haar klantgerichtheid zichtbaar maken. De huwelijksvoltrekking is, als dienst van de gemeente, bij uitstek geschikt om te modelleren naar de behoefte in de samenleving, want er is grote gemeentelijke beleidsruimte in dit taakveld. Het huidige beleid sluit onvoldoende aan bij de veranderde behoefte. Daarom wordt in deze notitie voorgesteld om het huwelijksbeleid bij te stellen.

In deze beleidsnotitie komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- De locatie van trouwen: Aanwijzen gehele grondgebied van de gemeente als huis der gemeente
- Het moment van trouwen: Geen beperkingen in tijd voor het trouwen
- Buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand voor één dag
- Verschillende vormen van huwelijksvoltrekkingen
- Kosten en legesheffing
- De pilot-huwelijken
- de gevolgen van de nieuwe werkwijze voor de vakafdeling

NB. Waar in de notitie gesproken wordt over een huwelijk wordt ook geregistreerd partnerschap bedoeld.

De locatie van trouwen

Huidige situatie

Op dit moment kent de gemeente Steenwijkerland vijf “gemeentehuizen”, oftewel vaste trouwlocaties, te weten het gemeentehuis (Vendelweg 1) en Rams Woerthe te Steenwijk, De Leerkamer van de Doopsgezinde Kerk te Giethoorn, en De Oldenhof en Oldruitenborgh te Vollenhove. Daarnaast is er de mogelijkheid tot het op verzoek van een bruidspaar aanwijzen van vrije trouwlocaties. Dat mogen alleen gebouwen zijn: er wordt niet getrouwd in de open lucht. Van deze vrije trouwlocaties wordt de laatste jaren steeds meer gebruik gemaakt: de veranderde behoefte is hiermee duidelijk zichtbaar. Deze mogelijkheid is op dit moment telkens bij elke aanwijzing een administratieve belasting voor de organisatie, en dat werkt door in de tariefstelling van de huwelijksvoltrekkingen.

De voorgestelde situatie

Door het gehele grondgebied van de gemeente aan te wijzen als huis der gemeente, kan maximaal tegemoet worden gekomen aan de vrije-locatie-wens van het trouwpaar. Daarmee ontstaat de mogelijkheid dat in elk gebouw en in de open lucht getrouwd kan worden. Deze aanwijzing maakt het verwerken van de huwelijksvoltrekkingen eenvoudiger en sneller. Deze aanwijzing van het grondgebied als huis der gemeente is een bevoegdheid van de gemeenteraad.

Bij een keuze van een bruidspaar voor een locatie wordt dit door hen volgens een protocol tijdig gemeld aan de gemeente (vakafdeling), zodat tijdige toetsing van die locatie kan plaats vinden.

Door middel van een checklist op o.a. de onderwerpen veiligheid, goede toegankelijkheid, en voorzieningen voor de huwelijksvoltrekker (toilet en kleedgelegenheid), en (zodanig) met een waarneming ter plaatse door een toezichthouder, zal het verzoek om een trouwlocatie worden beoordeeld. Ook de eventueel vereiste toestemming van de eigenaar van de locatie wordt in het toetsingsproces meegenomen. En natuurlijk wordt beoordeeld of de wettelijk vereiste openbaarheid van het huwelijk is gegarandeerd.

Nadat een locatie is goedgekeurd wordt dit aan het bruidspaar bevestigd. In die bevestiging wordt de aansprakelijkheid voor de huwelijksvoltrekking duidelijk en schriftelijk neergelegd bij het bruidspaar. De gemeente kan slechts aansprakelijk zijn voor een onjuiste manier van uitvoering van de huwelijksvoltrekking door de huwelijksvoltrekker.

Dit nieuwe proces van een locatie naar keuze is zoals gezegd eenvoudiger en sneller dan het huidige proces van vrije huwelijkslocatie.

De afstemming met de trouwlocaties

Het voorgestelde huwelijksbeleid heeft gevolgen voor een aantal van de huidige vaste trouwlocaties, te weten De Leerkamer (Giethoorn), Old Ruitenborgh (Vollenhove) en De Oldenhof (Vollenhove). Met de eerste twee locaties bestaan gebruiksovereenkomsten, al aangegaan door de gemeente Brederwiede. Met de laatste locatie bestaat een gebruiksovereenkomst sinds 2010. In die overeenkomsten zijn afspraken voor vergoeding gemaakt voor het gebruik als huwelijkslocatie.

Het nieuw voorgestelde beleid houdt onder meer in dat het onderscheid tussen vaste en vrije locaties is weggefallen, en dat elke locatie die aan de voorschriften voldoet, waaronder dus ook de huidige hiervoor genoemde locaties, kan worden verkozen als huwelijkslocatie. Door het opzeggen van de gebruiksovereenkomsten gelden de prijsafspraken met de gemeente niet meer, en mogen de locatiehouders hun eigen tarief bepalen dat zij voor het gebruik als huwelijkslocatie in rekening brengen bij het bruidspaar. Deze wijziging in beleid en de gevolgen daarvan voor de vaste huwelijkslocaties zijn met de betrokken locatiehouders besproken. Van die zijde is geen bezwaar geuit tegen de vrije-markt-situatie, en werd de vrijheid in handelen en tariefstelling toegejuicht.

Het moment van trouwen

Huidige situatie

Op dit moment is het niet mogelijk om op elk gewenst moment (inclusief de zondag) te trouwen. Er kan getrouwd worden tijdens de “gewone” werkuren op werkdagen, en nog meer beperkt in tijd op de zaterdag. De zondag is uitgesloten.

Deze uitgangspunten zijn opgenomen in het Reglement Burgerlijke Stand. Dit reglement is vastgesteld door het college, en bevat de kaders waarbinnen de burgerlijke-standswerkzaamheden worden verricht.

De voorgestelde situatie

Voorgesteld wordt om geen belemmering meer in tijd op te nemen. Daarmee kan maximaal worden tegemoet gekomen aan de vraag vanuit de samenleving. Zoals in de inleiding is gesteld wordt er al geruime tijd door trouwparen verzocht om een huwelijksvoltrekking op een zondag of feestdag. Steeds meer gemeenten laten de beperking in tijd los, en bieden daarmee de mogelijkheid om op de creatieve vragen van trouwlustigen in te gaan. Echter niet ten koste van alles: het laatste woord is gegund aan de trouwambtenaar, die beschikbaar en bereid moet zijn om op het gewenste moment een huwelijk te voltrekken. Ook hier dus geen verplichtend karakter, ondanks deze vrijheid in regelgeving.

Van de kant van de huwelijksvoltrekkers werden geen bezwaren of bedenkingen ingebracht. De vraag van de samenleving om voor de huwelijksvoltrekking meer ruimte in tijd en plaats te geven is bij de huwelijksvoltrekkers al lang bekend en begrepen.

Uitgangspunt is dat de gemeente Steenwijkerland zoveel mogelijk medewerking zal verlenen, zolang de kaders van wet – en regelgeving niet worden overschreden, en een huwelijksvoltrekker beschikbaar en bereid is. In die zin zal er voor de gemeente niet een absoluut verplichtend karakter “te allen tijde” of “voor elke situatie” aan deze regeling verbonden zijn.

(Buitengewoon) ambtenaar van de burgerlijke stand (BABS) voor één dag

Het voltrekken van een huwelijk is een belangrijke en formele aangelegenheid. De gemeente heeft voor het voltrekken van huwelijken speciale ambtenaren benoemd. Deze functionarissen (Buitengewoon Ambtenaar van de Burgerlijke Stand, oftewel BABS) zijn uitsluitend bevoegd om huwelijken te voltrekken. Andere wettelijke akten (geboorte, overlijden) worden opgemaakt door de wettelijk verplichte Ambtenaar van de Burgerlijke Stand (ABS), oftewel de daartoe benoemde medewerkers in de organisatie. Beide functies (ABS en BABS) zijn een vooruitgeschoven post van het Openbaar Ministerie, en rechtstreeks en persoonlijk verantwoording verschuldigd aan de Officier van Justitie voor de uitoefening van de functie.

Er is steeds meer vraag vanuit de samenleving naar huwelijksluitingen door een persoon uit eigen kring of een zelf-uitgezochte spreker. Aan deze vraag kan worden voldaan door die persoon voor één dag te benoemen tot BABS. Tot nu toe wordt hieraan beperkt gehoor gegeven: zo'n benoeming vindt alleen plaats als de beoogde huwelijksvoltrekker in die hoedanigheid is aangesteld door een andere gemeente en beëdigd door de rechtbank. Het benoemen van een huwelijksvoltrekker-voor-een-dag is te beschouwen als maatwerk voor een huwelijksvoltrekking, en de kosten van die benoemingswerkzaamheden worden dan ook in rekening gebracht bij het bruidspaar via de leges. Tot die benoemingswerkzaamheden behoren: benoemingsbesluit opstellen, instructie geven omtrent het voltrekken van huwelijken, beëdiging van de persoon door de rechtbank. Door in het Reglement Burgerlijke Stand op te nemen dat deze benoemingsbevoegdheid kan worden gemandateerd aan de teamleider van de vakafdeling wordt een doorlopende aanvoer van benoemingsvoorstellen voor BABS-en richting college voorkomen

Het voltrekken van een huwelijk is een belangrijke handeling met verstrekkende gevolgen.

Als een huwelijk wordt voltrokken door een BABS-voor-een-dag zal vanuit dat belang één van de BABS-en uit het vaste gemeentelijke korps aanwezig zijn om toe te zien op de goede gang van zaken. Die BABS zal ook zorgdragen voor het transport, toezien op de juiste ondertekening, en het veilig stellen van de huwelijksakte. Aan de begeleidende inspanningen van de eigen BABS zijn (geringe) kosten verbonden, die bij het bruidspaar in rekening worden gebracht (leges).

Op deze manier wordt beantwoord aan de wens van het bruidspaar om een eigen huwelijksvoltrekker te kunnen gebruiken, en aan de noodzaak van een formeel correcte uitvoering van de huwelijksvoltrekking.

Verschillende vormen van huwelijksvoltrekkingen

We kennen op dit moment in Steenwijkerland twee vormen van een huwelijksceremonie: de kosteloze huwelijksvoltrekking (spreekamerhuwelijk) en de "gewone" huwelijksvoltrekking.

De gemeente is wettelijk verplicht een bruidspaar de gelegenheid te bieden om kosteloos te trouwen. Veel gemeenten (ook Steenwijkerland) hebben een of meer ochtenden waarop dit kosteloze huwelijk mogelijk is. In onze gemeente kan op maandag- en dinsdagochtend om 09.00 uur kosteloos getrouwd worden. Dit noemen we in ons huidige beleid een spreekkamerhuwelijk. Bij deze ceremonie is slechts plaats voor het bruidspaar en 4 getuigen. De ceremonie duurt niet meer dan 10 minuten en vindt plaats in een spreekkamer in het gemeentehuis. De voltrekking wordt zonder toespraak gedaan door een medewerker van de vakafdeling (ABS), zonder ondersteuning van een gastdame of bode.

Van deze mogelijkheid wordt op dit moment veel gebruik gemaakt. De reserveringen zorgen voor een wachttijd van gemiddeld 8-12 weken. Op dit moment wordt bijna een derde van alle huwelijken in onze gemeente kosteloos voltrokken.

Deze huwelijksvoltrekking in de meest sobere vorm geeft geen ruimte voor de aanwezigheid van meer familie/genodigden. Maar de vraag om een sobere plechtigheid waarbij meer mensen aanwezig kunnen zijn is er wel degelijk. Daarom wordt in deze beleidsnotitie de toevoeging van de mogelijkheid van een wat eenvoudiger huwelijksceremonie voorgesteld, als tussenvorm van de kosteloze voltrekking (uiterst sober en kort) en de normale voltrekking (uitgebreid, in mooie locatie en met inzet van een huwelijksvoltrekker).

Door het invoeren van die tussenvorm zal het aantal kosteloze huwelijken duidelijk teruglopen. De vraag vanuit de samenleving naar deze mogelijkheid geeft aanleiding om van deze verwachting uit te gaan.

De kosten van een eenvoudige huwelijksvoltrekking zullen voor het bruidspaar € 169,- zijn.

De eenvoudige ceremonie vindt plaats in het gemeentehuis, geeft ruimte voor genodigden, en bevat een korte formele handeling van de BABS. Deze vereenvoudigde ceremonie wordt toegestaan voor de maandag t/m donderdag tijdens normale werktijden. De vrijdag is de huwelijksdag bij uitstek, en deze wordt vrij gehouden voor de gewone (complete) huwelijksvoltrekkingen.

Ter indicatie van het legestartief van een huwelijksvoltrekking: op dit moment kost een huwelijksvoltrekking in een vaste locatie € 453,- en in een vrije locatie € 614,85. Die prijzen liggen op de zaterdag nog beduidend hoger.

Als gevolg van het ruimere aanbod in huwelijksvoltrekkingen zal de beschikbaarheid voor het kosteloze huwelijk kunnen worden teruggebracht, en wel naar de dinsdagmorgen om 8.15 uur en 8.45 uur. Met deze ruimte voor een kosteloze huwelijksvoltrekking wordt voldoende beantwoord aan de vraag uit de samenleving.

Kosten, c.q. legesheffing

De huidige stand van zaken m.b.t. leges voor de huwelijksvoltrekkingen is bepaald door de grote verscheidenheid in locaties bij onze gemeente (vast en vrije keuze), de prijsafspraken met enkele trouwlocaties, o.a. vanuit de voormalige gemeente Brederwiede, en daarnaast de ambtelijke inzet die aan die verscheidenheid in aanbod en vergoedingsafspraken verbonden is. Uitgangspunt is daarbij ook dat de legesheffing gebaseerd is op kostendekking.

Met het voorgestelde nieuwe beleid zal de administratieve belasting voor de gemeentelijke organisatie worden teruggebracht, en kunnen de leges voor de huwelijksvoltrekking worden verminderd, met behoud van kostendekking. De gemeentelijke leges zullen daarmee in de pas lopen met de gemeenten in de regio.

Door het nieuwe beleid zal het aantal kosteloze huwelijken (nu ruim 1/3 van het totaal aantal voltrokken huwelijken) worden verminderd, en komt daarvoor in de plaats de verkorte ceremonie, dan wel de gewone huwelijksvoltrekking. Met die verkorte ceremonie zullen nieuwe opbrengsten worden gegenereerd. Per saldo wordt er van uitgegaan dat de legesopbrengsten van het product huwelijksvoltrekkingen gelijk zullen blijven aan die van voorgaande jaren.

Kosten voor het huwelijkspaar

Op dit moment bepaalt de keuze van het bruidspaar (vaste of vrije locatie, welke vrije locatie, tijdstip) de hoogte van de kosten voor het bruidspaar. Die kosten kunnen door die variabele factoren sterk uiteen lopen. Zij betalen aan de gemeente de leges en aan de locatie de afgesproken vergoeding.

Het voorgestelde beleid zal er toe leiden dat de gemeentelijke leges voor een bruidspaar in zijn algemeenheid lager zullen uitvallen (zie hiervoor). De kosten die de locaties in rekening zullen brengen zijn nu nog niet bekend. De marktwerking zal door het wegvallen van de afspraken met de gemeente zijn uitwerking laten zien in de prijsstelling van de verschillende locaties.

Pilots

Om het voorgestelde beleid te toetsen aan de wens uit de samenleving is voor een aantal huwelijken een pilot uitgevoerd. Daarmee heeft een huwelijk plaatsgevonden in een theeschenkerij op een zondag, en is een huwelijk voltrokken in een feesttent in Steenwijkerwold op Hemelvaartsdag. De ambtelijke voorbereiding “nieuwe stijl” van deze huwelijken is anders, en voor de trouwambtenaar is het anders. Enerzijds minder beperkingen, dus makkelijker, en anderzijds vraagt die ruimere situatie een doordachte toetsing. De werkzaamheden “nieuwe stijl” in deze pilots konden met inachtneming van het nieuwe beleid goed worden uitgevoerd.

Het administratieve proces

Het nieuwe beleid zal een andere manier van werken betekenen voor de gemeentelijke organisatie. Tijdrovende werkzaamheden als het voorbereiden van aanwijzingsbesluiten voor de vrije locaties zijn dan van de baan. Correspondentie hierover met het de Rechtbank is dan eveneens niet meer nodig. Het bij herhaling laten aanwijzen van een BABS is niet meer aan de orde. De toetsing van de inkomende huwelijksvoltrekkingsverzoeken geschiedt aan de hand van de agenda en een checklist waarmee wordt getoetst op veiligheid, openbaarheid en goede toegankelijkheid van de locatie. Bij het begrip veiligheid moet gedacht worden aan constructieve en brandveiligheid, waarbij een toetsing ter plaatse door een toezichthouder kan worden ingezet. Wettelijk is bepaald dat een huwelijk openbaar is. Die openbaarheid is op geen enkele manier beperkt, dus dat betekent dat een huwelijk daar moet worden voltrokken waar anderen (derden) deze plechtigheid kunnen bijwonen. Die maatstaf behoort tot de reguliere toetsingscriteria.

Conclusie

In het voorgestelde huwelijksbeleid is ruimte gemaakt voor het verruimen van de mogelijkheden in het trouwen in deze gemeente. Men kan overal in de gemeente trouwen, binnen en buiten, en op elk tijdstip dat gewenst is. Verder heeft het trouwpaar de mogelijkheid om een zelf verkozen huwelijksvoltrekker aan te dragen. Er is meer keuze in het soort huwelijksvoltrekking (kosteloos, eenvoudig of gewoon). De legesheffing kan door vereenvoudiging van processen en terugdringen van administratieve belasting worden verminderd. Gelijktijdig zal de toegevoegde variant van eenvoudige huwelijksvoltrekking leges genereren. Per saldo is de verwachting dat de legesopbrengsten gelijke tred zullen houden aan die van voorgaande jaren.